

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Поліссі, Криму, м. Севастополі і в інших регіонах свідчить про те, що формування сучасних партнерських відносин між місцевою владою, діловими колами, а також підтримуваними виробництвом місцевими освітніми центрами є складним комплексним процесом.

Піонером кластеризації в Україні слід вважати Хмельницький регіон, в якому вже до 2000 р. сформувалося декілька виробничих кластерів, – швейний, будівельний, харчовий, туристичний і кластер зеленого сільського туризму. Досвід Поділля став важливим полігоном для отримання навиків кластеризації для інших регіонів України. До числа перспективних слід також віднести формування в Україні метапромислових кластерів, на основі яких створюється промисловість по перетворенню існуючих традиційних видів промислового виробництва. До такого типу кластерів відносять нафтоелектронні кластери.

Україна має значний потенціал для кластеризації як в області високих технологій, так і в традиційних напрямках. Необхідно забезпечити фінансову підтримку кластерних ініціатив з боку держави. Як свідчить світовий досвід, при формуванні інноваційних кластерів держава бере на себе приблизно третину фінансування кластерних ініціатив (за рахунок національного і місцевого бюджетів). Для прискорення підйому конкурентоспроможності економіки регіонів необхідно сприяти розширеній участі українських виробничих кластерів у відповідних міжнародних кластерних об'єднаннях, у тому числі в межах СНД, ОЧЕС, Євросоюзу та інших альянсів.

Висновки. Кластеризація української економіки на рівні регіонів - це об'єктивна необхідність для зміцнення експортного потенціалу національної економіки, оскільки економічні кластери є оптимальним поєднанням ринкових можливостей саморегулювання економіки з можливостями державної дії. Синергетичний ефект, що викликається такою взаємодією, здатний виявити нові і укріпити традиційні «точки зростання» регіональної економіки, що, зрештою, посилять конкурентоспроможність національної економіки як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Таким чином, з огляду на актуальність ідеї кластеризації економіки регіону, слід активізувати роботу в цьому напрямку як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях. Адже подальший розвиток кластерів у різних галузях економіки області дозволить створити додаткові робочі місця і підвищити рівень експортного потенціалу країни в цілому, що, в свою чергу, сприятиме подоланню наслідків світової фінансової кризи.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Соколенко С.И. «Формирование инновационных кластеров в Украине: Роль Торгово-промышленных Палат» - Международный Форум «Развитие инновационного пространства СНГ. Роль и место Торгово-промышленных Палат стран содружества» (г. Казань, 16-17 апреля 2009г.).
2. Мигранян А.А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров // Интернет-ресурс: <http://www.krsu.edu>.
3. Соколенко С. И. Развитие кластерів як дієвий інструмент підвищення конкурентоздатності країни: міжнародний досвід та українські перспективи // Интернет ресурс: soskin.info
4. Анненкова О.В. Методологія формування та розвитку регіональних кластерних структур// Економіст.-2007.-№6.-с.23-28

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуті особливості функціонування кластерів як факторів впливу на розвиток експортних можливостей регіону. Наведені основні тенденції формування кластерної політики і реалізації кластерних ініціатив на регіональному рівні.

Ключові слова: кластер, фактори впливу, експортні можливості

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены особенности функционирования кластеров как факторов влияния на развитие экспортных возможностей региона. Приведены основные тенденции формирования кластерной политики и реализации кластерных инициатив на региональном уровне.

Ключевые слова: кластер, факторы влияния, экспортные возможности

SUMMARY

In the article the features of cluster functioning as factors of influence on development of region export possibilities are carried out. The main tendencies of cluster policy forming and realization of cluster initiatives at regional level were determined.

Keywords: cluster, influence factors, export opportunities

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЯК ПЕРЕДУМОВА МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Кушнарєнко Н.П., Донецький національний університет

Постановка проблеми. Загальне зниження торговельних бар'єрів, що відбувається в рамках СОТ, створює сприятливе підґрунтя для формування зон вільної торгівлі між країнами. Набуття Україною членства у СОТ дозволило визначити у якості основного напрямку розбудови міжнародної економічної діяльності країн Європейського Союзу і України в контексті економічної лібералізації створення зони вільної торгівлі між Україною і Європейським Союзом, як передумови поступового входження України до європейського економічного простору через механізм Європейської економічної зони (за прикладом Швейцарії, Норвегії, Ісландії та Ліхтенштейну). Взаємодія національної економіки і економік країн ЄС в рамках інтеграційного процесу прискорює лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків як наслідок узгодження рівня протекціонізму економік країн-учасниць зазначеного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, виділення невирішених її частин. Проблемам інтеграції України до світової економіки присвячено праці таких вітчизняних науковців як С.Богаčov, Д.Лук'яненко, Ю.Макогон, О.Мозговий, В.Новицький, Ю.Пахомов, А.Поручник, Л.Руденко, С.Румянцев, А.Семенов та ін. Незважаючи на значну кількість наукових праць з означеної проблематики, необхідним є поглиблений аналіз стану економічної взаємодії України та ЄС для удосконалення механізму інтеграції України до європейського економічного простору.

Формування цілей статті. Метою даної статті є визначення перспективних напрямків розвитку рівноправної економічної взаємодії України та Європейського Союзу в контексті економічної лібералізації.

Вклад основного матеріалу дослідження. Приєднання до СОТ має такі позитивні переваги для зовнішньої торгівлі України [1, с.297]:

- виконання передумов створення зони вільної торгівлі з ЄС;
- поява можливості повноправного і обґрунтованого застосування заходів захисту внутрішнього ринку відповідно до угод СОТ;
- зростання обсягів експорту;
- детенізація імпорту і збільшення обсягів легального імпорту

Розширене викладення позитивних і негативних наслідків вступу України до СОТ наведено у табл. 1.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВИТТЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Таблиця 1

Наслідки вступу України до СОТ [2, с. 214-216]

<i>Позитивні наслідки</i>	<i>Негативні наслідки</i>
<i>Для економіки в цілому</i>	
Полегшення доступу до світових ринків товарів, послуг і технологій, капіталів; зменшення комерційних ризиків	Відсутність гарантій врегулювання всіх торговельних проблем з іноземними партнерами після набуття Україною членства в СОТ
Удосконалення взаємодії зі світовим господарством, перехід від традиційно міжнародного товарообміну до більш розвинених форм співпраці (науково-технічної, виробничої кооперації тощо)	Посилення вразливості національної економічної системи до кон'юктурних коливань на світовому ринку
Появлення виробництва в експортоорієнтованих галузях економіки у результаті зростання обсягів ресурсів та факторів виробництва, що залучаються до міжнародного обороту; зростання зайнятості в експортних галузях, доходів виробників-експортерів.	Значні витрати на прискорення істотної структурної перебудови економіки, що може зумовити певний негативний вплив на ВВП у початковий період після приєднання України до СОТ
Підвищення якості й асортименту товарів і послуг відповідно до світових стандартів, зниження їх ціни; позитивні зміни в обсягах і структурі споживання, які наближаться до світових стандартів	Жорстка цінова конкуренція на світових ринках, передусім сировинної продукції та стандартизованих масових готових виробів, що переважають у структурі експорту України, тоді як високотехнологічні вироби провідних країн світу значно менш еластичні за ціною
Прискорення процесів формування ринкової інфраструктури та створення справжнього конкурентного середовища, поява додаткових стимулів для проведення необхідних внутрішніх реформ, поліпшення інвестиційного клімату	Підвищення ризиків втрати національними виробниками частини внутрішнього ринку внаслідок експансії провідних іноземних фірм на ринок України, що негативно вплине на економічне становище українських підприємств та загострить соціальні проблеми
Перерозподіл ресурсів на користь найефективніших видів виробництва, становлення добросовісної конкуренції на внутрішніх ринках	Загострення проблем у секторах національної економіки (зокрема, в гірничо-металургійному комплексі, судно-, автомобіле- і літакобудуванні, сільському господарстві, які отримують значні державні субсидії, внаслідок їх обмеження або ліквідації через невідповідність до норм СОТ
Закріплення міжнародно визнаних прав з метою захисту національних економічних інтересів на світових ринках	Зниження конкурентоспроможності українських підприємств через підвищення цін на енергоносії до рівня світових
Зменшення витрат на виробництво та реалізацію продукції (транспортних, дискримінаційних) тощо	
Розвиток нових технологій, посилення стимулів для впровадження інновацій у результаті кращого захисту інтелектуальної власності	
<i>Для окремих галузей</i>	
Металургія	
Збільшення іноземних інвестицій в металургійний комплекс України, необхідність чого зумовлюється рівнем зношеності обладнання металургійних комбінатів, який складає 60-70%	Обмеження можливості застосування стимулюючих виробництво та експорт заходів, таких як прями субсидії, надання податкових пільг, списання податкової заборгованості тощо
<i>Можливість скасування квот на експорт української металургійної продукції до ЄС</i>	
Одночасне спрощення умов доступу до ринків 150 країн-членів Світової організації торгівлі	
Хімічна промисловість	
Збільшення обсягів іноземних інвестицій, необхідних для технологічного переозброєння підприємств галузі та переходу до виробництва товарів з більшою часткою доданої вартості	Загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками хімічних товарів
Розширення доступу українських товарів до зовнішніх ринків	Певне звуження внутрішнього ринку збуту для національних товаровиробників
Розширення асортименту та якості товарів, зниження їх цін	Переваги вільного доступу на ринки більшою мірою стосуються ринків з «цінною конкуренцією», тобто ринків сировинної продукції. Тому, якщо Україна покладатиметься лише на дію ефектів торговельної лібералізації, то Вана ще тривалий час утримуватиметься у сфері низькотехнологічного експорту з низьким рівнем прибутків
Появлення виробництва в експортоорієнтованих секторах промисловості внаслідок лібералізації режиму доступу до зовнішніх ринків	Загострення конкуренції у секторах малотоннажних продуктів, лаків, фарб, оздоблювальних матеріалів, що негативно вплине на роботу відповідних українських підприємств, зважаючи на недовантаженість цих підприємств
Легка промисловість	
Зменшення тарифних і нетарифних обмежень доступу українських товарів практично на всі найважливіші товарні ринки розвинених країн світу і відповідно збільшення валютних надходжень від експорту вітчизняної продукції	Загострення конкуренції з імпортом товарів легкої промисловості ускладнить реалізацію продукції вітчизняних товаровиробників, погіршить їх фінансовий стан
Вирішення проблем застосування дискримінаційних антидемпінгових торговельно-обмежувальних заходів відносно українських товарів та товарів, імпортованих в Україну	
Збільшення іноземних інвестицій в галузь, що дозволить оновити обладнання та технології виробництва товарів легкої промисловості	
Сільське господарство	
Стимулювання забезпечення технологічного оновлення та переозброєння національного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок суттєвого збільшення іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс України	Загострення конкурентної боротьби між національними та іноземними виробниками товарів та продукції, зокрема, цукру, молочних продуктів, картоплі, овочів та фруктів
Розширення доступу українських товарів до ринків 150 країн-членів СОТ	Можливе певне звуження внутрішнього ринку збуту для національних товаровиробників
<i>Появлення виробництва в експортоорієнтованих галузях економіки, у тому числі АПК, внаслідок лібералізації режиму доступу до зовнішніх ринків</i>	Зростання експорту товарів, що споживаються в українському АПК (насіння соняшнику, продовольчого та кормового зерна), може спричинити підвищення цін на них на внутрішньому ринку
Прискорення структурних реформ в аграрному секторі. Структурні пріоритети визначатимуться потенціалом конкурентоспроможності галузей і підприємств на зовнішніх ринках, а спрощення процедур доступу до цих ринків має прискорити структурні зміни	
Розширення асортименту та якості запропонованих на ринку продовольчих товарів, зниження їх ціни, що є позитивним для споживачів	

За розрахунками Мінпромполітики України, на підвідомчих їй підприємствах позитивні наслідки вступу до СОТ оцінюються в 175-205 млн. дол. США, а негативні – в 1133 млн. дол. США, тобто в 6,5 разів більше [3, с.13-14].

Отже, для забезпечення балансу позитивних і негативних наслідків вступу України до СОТ, що можна розцінювати як задачу-мінімум, необхідно створити сприятливі умови для розвитку і використання наявних конкурентних переваг держави, про що мова піде нижче.

Суб'єкти економічної діяльності отримують зменшення втрат від застосування дискримінаційних антидемпінгових механізмів, полегшення доступу до світових ринків українських товарів, можливість відстоювання національних інтересів через застосування багатосторонніх механізмів вирішення торгових суперечок, що діють у межах СОТ.

Важливе значення при цьому має отримання Україною статусу країни з ринковою економікою (2006р.), оскільки проти України в країнах ЄС до 2006р. діяли 10 антидемпінгових заходів. При здійсненні антидемпінгових розслідувань наша держава в статусі країни з

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

ринковою економікою отримує ряд переваг, оскільки при здійсненні антидемпінгових розслідувань використовуватимуться показники національної економіки, а не економіки країни, на ринку якої реалізується відповідна продукція.

Переваги від надання країні ринкового статусу отримають, перш за все, підприємства *металургійної* та хімічної промисловості як найбільш експортоорієнтованих галузей національної економіки при виконанні Україною ряду умов, головними серед яких є такі:

- недопущення продажу продукції металургійної та хімічної промисловості через офшорні зони;
- здійснення чіткої економічної політики, узгодженість дій Верховної Ради, Уряду, Національного Банку України.

Одночасно при наданні урядової підтримки окремим галузям та підприємствам необхідно враховувати ймовірність застосування компенсаційних розслідувань.

За оцінками Українського національного комітету Міжнародної торгової палати, здійсненими у 2004р., при вступі України до СОТ і лібералізації доступу до ринку товарів України та одночасному отриманні доступу до ринків країн світу, що входять до Світової організації торгівлі (96% обсягів світової торгівлі), вартість української експортної продукції, що отримає переваги, буде в 4,7 рази більшою, ніж вартість імпорту, доступ якого до ринку України буде лібералізовано [1, с.299].

За вищезазначених умов пріоритетами України в сфері міжнародних торговельних відносин є такі [4, с.142-143; 2, с.155-156]:

- вирішення комплексу питань, пов'язаних із вступом держави до СОТ;
- приведення нормативно-правової бази зовнішньої торгівлі у відповідність до критеріїв міжнародного торгового права з урахуванням досвіду країн Західної, Центральної і Східної Європи;
- заміщення експорту палива, енергії та сировини експортом енерго- та матеріалоємної готової продукції;
- перехід від постачання чорних металів до постачання прокату;
- технічне переобладнання експортоорієнтованого машинобудування: верстатобудування, літакобудування, ракетобудування;
- інтенсифікація експорту в науково-технічній сфері, перехід до експорту ліцензій і ноу-хау;
- забезпечення диференційованого підходу до оподаткування за рахунок приведення розміру податків у відповідність до якості, конкурентоспроможності та глибини перероблення продукції;
- надання державних гарантій експорту, сприяння створенню компанії зі страхування і перестраховування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності, а також кредитних та інвестиційних ризиків у цій сфері;
- забезпечення протекційної підтримки національних виробників за рахунок удосконалення засобів та інструментів регулювання імпорту, зокрема при активнішому використанні антидемпінгових процедур та інших.

Враховуючи вищезазначені обставини і вимог стимулюватиме здійснення технічної реконструкції на вітчизняних підприємствах з метою участі країни у процесах міжнародного технологічного обміну як одного з найбільш перспективних напрямків розвитку міжнародного економічного співробітництва за участю держави, про що мова піде нижче.

Для того, щоб забезпечити рівноправне включення України до системи міжнародних економічних відносин за вищезазначеними напрямками, необхідно також:

- спрямовувати іноземні кредити на інвестиції в імпортозамінюючі та експортоспроможні виробництва (використовувати кредити лише під конкретні проекти розвитку підприємств чи галузей, здійснення їх реструктуризації та підвищення конкурентоспроможності продукції з одночасним посиленням контролю за їх використанням та поверненням);
- домагатись незв'язаного характеру іноземних кредитів з метою їх слугування національному виробнику, а не експорту товарів з країн – надавачів кредитів. Подальше залучення зв'язаних товарних кредитів може здійснюватись лише за умов визначення критеріїв та проведення ґрунтовної оцінки ефективності залучення і використання кредитних ресурсів, забезпечення чіткої керованості процесом залучення, використання і повернення зовнішніх запозичень;
- залучати зовнішні кредитні ресурси з метою фінансування платіжного балансу (своєчасного виконання зобов'язань з виплати зовнішнього боргу, підтримки національної валюти);
- суттєво підвищити прозорість систем залучення і використання іноземних кредитів (що залучаються як державою, так і підприємствами під державні гарантії).

Позитивно впливатимуть на міжнародну торгівлю інтеграційні процеси в окремих секторах економіки України і ЄС. У найближчі роки очікується інтеграція української і європейської електроенергетичних систем, що потребує залучення як національних коштів, так і коштів Світового банку, ЄБРР, ресурсів великих енергетичних компаній та інших фінансових інституцій для модернізації і реконструкції українських електроенергетичних мереж. Після інтеграції української і західноєвропейської енергетичної систем Україна, за оцінками фахівців, зможе збільшити обсяг експорту електроенергії у 10 разів [5, с.77].

Напрямки розвитку економічної взаємодії України і Європейського Союзу в контексті економічної лібералізації багато в чому визначаються планом дій Україна – Європейський Союз, підписаним 21 лютого 2005р.у Брюсселі, і схваленим Кабінетом Міністрів України. Так, у березні 2005р. укладена угода між Україною і ЄС про продовження та внесення змін до Угоди про торгівлю текстильною продукцією від 1993р., яка передбачає повну лібералізацію двосторонньої торгівлі текстильною продукцією від 1 січня 2005р. Узгоджено текст угоди про торгівлю сталеливарним виробами між Україною та ЄС, у тому числі питання кількісних обмежень.

Експерти прогнозують загострення конкуренції між українськими виробниками та підприємствами нових членів ЄС на єдиному ринку Євросоюзу [6]. Однак ряд науковців наголошують, що це буде стосуватись, перш за все, підприємств чорної металургії, а в секторах, де велику роль відіграє чинник собівартості, Україна може навіть посилити свої конкурентні переваги. [1, с.289].

Розширення Європейського Союзу в майбутньому може вивести його на перше місце як ринок збуту українських товарів і на друге – як джерело українського імпорту. Фахівці роблять висновок, що за таких умов динаміка економічних процесів у ЄС помітно впливатиме на економічний стан України і можливості її торгівлі [6], що вимагатиме вироблення такої економічної політики, яка б враховувала не лише економічну кон'юнктуру в Європі, а й загальні тенденції розвитку світогосподарських зв'язків.

Окремо необхідно виділити металургійну галузь України як найбільш експортоорієнтовану галузь національної економіки. Перспективи інтеграційних процесів на ринку металургійної продукції будуть визначатись змінами у структурі технології завдяки збільшенню частки киснево-конверторного та електродугового способів виплавки сталі та зменшенню або припиненню використання мартенівського способу. В Україні ж ситуація є зворотною: більше 40% обсягу продукції, що виробляється, становить частка мартенівського виробництва, що значно знижує конкурентоспроможність вітчизняної металургійної продукції на світовому ринку внаслідок неможливості конкурувати в ціновому сегменті. При цьому дешевизну робочої сили в Україні не можна вважати конкурентною перевагою внаслідок незначної питомої ваги витрат на оплату праці в собівартості металургійної продукції.

Необхідність підтримки експортоорієнтованості вітчизняної металургійної галузі зумовлюється значним спадом споживання металопродукції в державі, в результаті чого обсяги виробництва галузі більше ніж в два рази перевищують обсяги споживання. Європейський вектор є пріоритетним напрямком розвитку експортної діяльності держави, оскільки, як було показано в другому розділі, основними імпортерами напівфабрикатів і готових виробів із сталі є країни ЄС – Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, країни Бенілюксу та ін.

Вищезазначене свідчить про необхідність здійснення радикальних кроків щодо підвищення конкурентоспроможності металургійної галузі, що зумовлюється також тим, що Україна продовжує втрачати свої позиції навіть в тих галузях машинобудування, де вона була конкурентоспроможною на світових ринках – наприклад, в енергомашинобудуванні, верстатобудуванні тощо.

Використання потенційних можливостей розвитку економічного співробітництва України з країнами ЄС також передбачає розвиток прикордонної торгівлі завдяки функціонуванню єврорегіонів «Буг», «Карпатський», «Нижній Дунай», розвитку транскордонного співробітництва.

Реалізація викладених пропозицій щодо розвитку економічної взаємодії України і Європейського Союзу в контексті економічної лібералізації забезпечується існуванням досить розвиненої нормативно-правової бази транскордонного співробітництва, до якої належать

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВИТТЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Закони України «Про транскордонне співробітництво», «Про місцеве самоврядування», «Про місцеві державні адміністрації», «Про генеральну схему планування території України» та ін., система європейських конвенцій, які ратифікувала Україна – «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами та властями», «Європейська Хартія місцевого самоврядування», «Європейська Хартія прикордонних та транскордонних регіонів», а також «Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу» (затверджена Указом Президента України), «Національна програма інтеграції України до Європейського Союзу».

У сучасних умовах зростає значення торгівлі науково-технічними досягненнями, високотехнологічною продукцією, перш за все, на мікрорівні. Успішність нашої держави у розвитку міжнародної торгівлі в даному сегменті міжнародних економічних відносин визначатиметься правильністю вибору міжнародно конкурентоспроможної галузі спеціалізації за умови структурних змін на користь постіндустріальної економіки

Виходячи із зазначеного, важливо досягти в державі не власне економічного зростання, а економічного зростання, яке сприяло б розвитку сучасних виробництв. На особливу увагу заслуговують наукомісткі галузі, яким необхідно надавати державну підтримку.

Важливим шляхом збільшення експорту наукомісткої продукції, розширення співробітництва з країнами ЄС в даному сегменті може стати розширення виробничої кооперації з іноземними фірмами, включення вітчизняних підприємств в систему міжнародної кооперації, що сприяло б підвищенню технічного рівня українських суб'єктів господарювання. Як одна із форм міжнародної кооперації може розглядатись передача і отримання технологій підприємствами з іноземними інвестиціями, що може відбуватися за трьома напрямками:

- 1) як український, так і іноземний учасник спільного підприємства (з країн ЄС) може вносити права на інтелектуальну власність у якості внеску у майно;
- 2) підприємство з іноземними інвестиціями може отримувати технології на договірній основі;
- 3) спільне підприємство може виступати в ролі продавця або ліцензіара, передаючи технології, що йому належать, на договірній основі.

У порівнянні з іншими формами співробітництва при спільній підприємницькій діяльності як на території України, так і на території країн ЄС зростають можливості залучення найбільш передових сучасних технологій, оскільки в ефективній і рентабельній діяльності СП зацікавлені всі його учасники.

Крім того, необхідно враховувати, що Україна, маючи потужний інтелектуальний потенціал, і використовуючи певну його частку у зовнішньоекономічній діяльності в матеріалізованому вигляді (продукція, обладнання, об'єкти капітального будівництва), практично не використовує його можливості у міжнародній торгівлі у вигляді науково-технічних знань.

Важливість використання можливостей, що їх надає останній напрямок, визначається тим, що при передачі безпосередньо науково-технічних і проектно-конструкторських результатів виключаються витрати, пов'язані з виробництвом і транспортуванням. При наявності різного роду обмежень і протекціоністських заходів з боку окремих держав із ввезення і вивезення окремих виробів, обмін безпосередньо знаннями може стати найбільш ефективним способом передачі технологій у світовому господарстві, яким Україна має скористатись.

Важливість використання зазначеного напрямку визначається наступним. За статистичними даними, патентний захист розповсюджується на 75-80% експорту розвинених країн. Частка винаходів, що патентуються вітчизняними підприємствами (установами) за кордоном з метою захисту експорту, у загальній кількості винаходів, що патентуються, є надзвичайно малою – 3-5%.

Іншими способами передачі науково-технічних знань в матеріалізованому вигляді є такі:

- технологічне співробітництво при постачанні комплектного обладнання;
- передача технологій при здійсненні будівництва підприємств «під ключ»;
- передача технологій при здійсненні лізингу.

Найбільш розповсюдженими формами передачі вітчизняної науково-технічної продукції за кордон є ліцензійні угоди і договори передачі ноу-хау. Одночасно зростає активність впровадження комерційної концесії, а також надання інжинірингових і консультативних послуг. Все більш широкого розповсюдження набуває також спільне проведення фундаментальних досліджень і НДДКР.

Використання вітчизняного інтелектуального потенціалу у виробничому секторі України є найбільш доцільним шляхом забезпечення економічного зростання країни, підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. Одночасно необхідно виділити ряд організаційно-економічних передумов даного процесу.

Підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки має базуватись на визначенні профілю міжнародної спеціалізації України і стимулюванні розвитку відповідних галузей і виробництв ринковими методами, що одночасно дозволить окреслити пріоритетні зміни в структурі національної економіки. Визначено напрямки відповідного державного впливу в сфері податкової політики (адаптація структури податкових платежів, раціоналізація товарного асортименту, раціоналізація поведінки на ринках ресурсів, проникнення в офшорні зони, оптимізація структури витрат виробництва), кредитно-грошової політики (адаптація інвестиційної політики, адаптація стратегії поведінки на фондових ринках, адаптація інноваційної стратегії, адаптація антикризової стратегії), митної політики (адаптація структури експортно-імпорتنних торгових операцій, пріоритетний розвиток експортоорієнтованих і імпортозаміщуючих виробництв, використання можливостей вільних економічних зон всередині країни і за кордоном), антимонопольної політики (забезпечення відсутності в економічній діяльності ознак домінування, контроль ведення справ на основі добросовісної конкуренції, обґрунтування відповідності трансакцій економічного агента нормам антимонопольного законодавства).

Розвиток співробітництва на мікрорівні у високотехнологічних галузях має здійснюватись на основі створення умов для розбудови в Україні інформаційного суспільства, приєднання держави до європейського інформаційного простору (рис.1) з урахуванням Програми Європейської комісії з метою інтеграції України до Європейського Союзу та на основі забезпечення участі України у міжнародних науково-технологічних і науково-освітніх програмах.

Стимулюючу роль у розвитку міжнародного економічного співробітництва на мікрорівні відіграє залучення прямих іноземних інвестицій, використання яких створює передумови участі підприємств в міжнародній конкуренції, загального зміцнення становища країни на світовому ринку. ПІІ сприяють модернізації і динамізації розвитку окремих виробництв, розвитку експортного потенціалу країни. При цьому пріоритет європейського вектору розбудови економічного співробітництва України визначається також тим, що країни ЄС є найбільшими інвесторами у світі. Близько 80% світового експорту ПІІ припадає на європейські країни: Велику Британію, Німеччину, Францію, Нідерланди та Швейцарію.

З метою активізації залучення ПІІ в Україну необхідно забезпечити здійснення ряду заходів:

- гармонізація національного законодавства з європейським та світовим законодавством;
- усунення неоднозначності трактування нормативно-правових актів щодо інвестиційної діяльності;
- забезпечення подальшого реформування податкової системи;
- усунення бюрократизму і корупції в справах інвестування;
- пожевлення інвестиційної діяльності у спеціальних економічних зонах;
- створення додаткових стимулів для залучення інвестицій у пріоритетні галузі української економіки;
- укладання міждержавних угод про заохочення і захист інвестицій та уникнення подвійного оподаткування;
- участь у міжнародних заходах з метою розкриття інвестиційних можливостей України;
- покращення інвестиційного клімату в країні;
- стимулювання іноземних інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

При цьому законодавча база інвестиційної діяльності як загальної, так і спеціальної характеру, виходячи із практики європейських країн, має будуватись на наступних основних принципах:

- 1) стабільність і прозорість законодавства;
- 2) несуперечність і узгодженість законодавств країн між собою;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

- 3) регулювання більшості міжнародних взаємовідносин за допомогою Закону;
- 4) відкритість для вивчення і копіювання законодавчих актів;
- 5) завчасне інформування інвесторів щодо змін законодавства або прийняття нових нормативних актів;
- 6) захищеність інвесторів від неправомірних дій державних органів;
- 7) підключення до міжнародної системи правового забезпечення в сфері інвестиційної діяльності, уніфікація нормативно-законодавчих актів.

Існуюча в Україні законодавча база, що регулює міжнародну інвестиційну діяльність, з точки зору реалізації викладених принципів, не є досконалою і вимагає значного удосконалення.

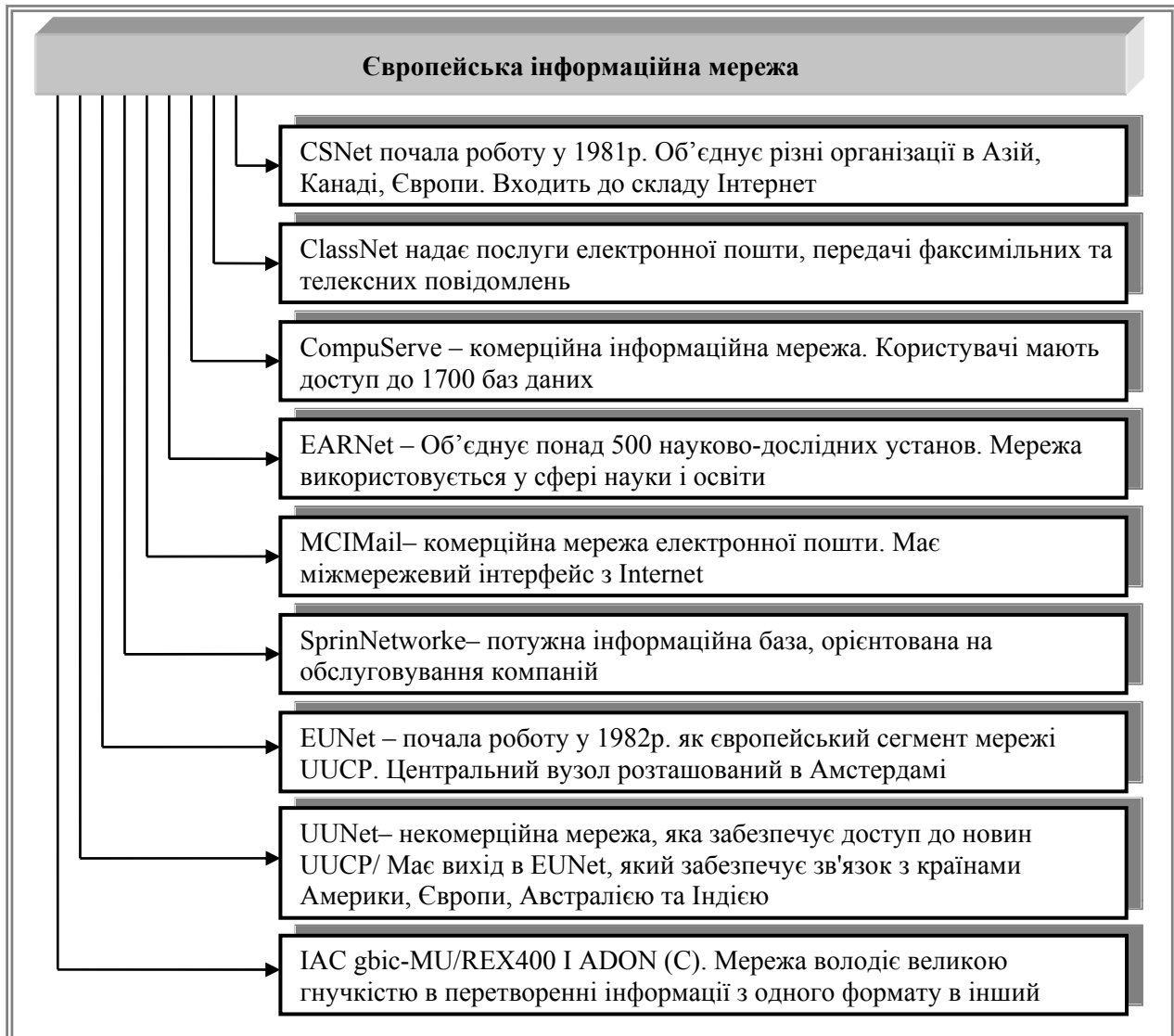

Рис. 1. Складові європейської інформаційної мережі [7, с.174]

Висновки з даного дослідження. Таким чином, у якості перспективних напрямків розвитку рівноправної економічної взаємодії України і Європейського Союзу в контексті економічної лібералізації можна визначити такі: 1) підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки; 2) підвищення ступеня використання наявних міжнародних конкурентних переваг; 3) активізація транскордонного співробітництва за участю України; 4) розвиток співробітництва на мікрорівні у високотехнологічних галузях. При цьому розбудова міжнародної економічної взаємодії за вищезазначеними напрямками має базуватись на прогностичних оцінках варіантів розвитку міжнародної економічної діяльності країн.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Юрій С.І. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / За ред. С.І.Юрія, С.В.Савельєва. – К.: Знання, 2007. – 595 с.
2. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції / Т.М.Мельник. – К.: Київ. Нац. торг.-ек. ун-т, 2007. – 396 с.
3. Данилишин Б. Україна і СОТ: аспекти зближення / Б.Данилишин // Урядовий кур'єр. – 2003. – 12 март. – С. 13.
4. Кухарська Н.О. Міжнародна економічна діяльність України / Н.О.Кухарська, С.К.Харічков. – «Одиссей», 2006. – 456 с.
5. Україна та країни СНД. – К., 2004. – 676 с.
6. Розширення Європейського Союзу та зовнішньоторговельна політика України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.policy.hu>.
7. Боднар І. Міжнародна інформація / І.Боднар. – Львів: «Новий Світ – 2000». – 2006. – 216 с.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

РЕЗЮМЕ

Статтю присвячено аналізу позитивних і негативних наслідків вступу України до СОТ, виокремлено пріоритетів України в сфері міжнародних торговельних відносин. На основі вивченого матеріалу визначено напрямки розвитку економічної взаємодії України і Європейського Союзу в контексті економічної лібералізації.

Ключові слова: інтеграція, ЄС, СОТ, економічна лібералізація, міжнародне співробітництво.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу положительных и отрицательных последствий вступления Украины в ВТО, выделению приоритетов Украины в сфере международных торговых отношений. На основе изученных материалов определены направления развития экономического взаимодействия Украины и Европейского Союза в контексте экономической либерализации.

Ключевые слова: интеграция, ЕС, ВТО, экономическая либерализация, международное сотрудничество.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of positive and negative consequences of entry of Ukraine in WTO, to the selection of priorities of Ukraine in the field of international trade relations. On the basis of the studied materials the directions of development of economic co-operation of Ukraine and European Union in the context of economic liberalization are definite.

Keywords: integration, EU, WTO, economic liberalization, international cooperation.

СИСТЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ

Ларичева А.В., аспирант кафедры УПиЭТ

Актуальность темы исследования. В современных социально-экономических условиях развития влияние социальных, экономических, психолого-педагогических, культурологических, профессиологических, профессионально-технологических и инновационных факторов на систему профессионального образования вызвали объективную необходимость определения перспектив развития образовательных систем в соответствии с новыми целями модернизации непрерывного образования, требованиями опережающего моделирования обучающих процессов в профессиональной школе. В связи с этим проблема реформирования системы профессионального образования заслуживает особого внимания в контексте научного подхода к решению проблем взаимосвязи развития общества и образования, государства и образования, связанных с нарастающими темпами изменений в социально-экономической, научно-технической, культурологической сферах, возрастанием социальной роли личности работника.

Изменчивость социокультурного и профессионального пространства предъявляет повышенные требования к образовательным системам, обеспечивающим подготовку будущих конкурентоспособных, профессионально мобильных и культурно воспитанных рабочих и специалистов.

Образование является фундаментом человеческого развития и прогресса общества, а также выступает гарантом индивидуального развития, оказывает содействие формированию интеллектуального, духовного и производственного потенциала общества. Развитие государства, структурные преобразования на микро- и макроэкономическом уровнях должны гармонично объединяться с модернизацией образования для того, чтобы удовлетворить потребности и стремление людей, в особенности молодежи, установить новую систему общественных ценностей в сфере деятельности как в общественном, так и в частном секторах.

Поэтому целью исследования выбрано изучение системы профессионального образования в Украине в условиях инновационных изменений.

Для достижения выбранной цели решены следующие задачи:

- исследовано современное положение уровня профессионального образования в Украине в аспекте мировой конкурентоспособности образовательных систем;
- выявлены некоторые проблемы и перспективы развития;
- проанализированы основные направления концепции дальнейшего совершенствования профессионального образования в Украине.

Приоритетным направлением развития профессионального образования, обеспечивающим повышение качества и эффективности профессиональной подготовки квалифицированных рабочих и специалистов, является разработка теоретических основ проектирования учебных заведений интегративного типа, интенсивных образовательных систем обучения и воспитания с применением инновационных технологий. Развитие теории проектирования в системе образования связано с существенными изменениями, происходящими в методологии, теории, технологии и практике человеческой жизнедеятельности. Формирование на этой основе профессиональной деятельности будущего рабочего и специалиста связано с достижениями в разных сферах обучающей деятельности, которые во многом зависят от междисциплинарного синтеза отдельных наук и их аспектов. Соответственно, ведущее место в методологическом обосновании проблем профессионального образования и стратегическом его развитии начинает занимать теория проектирования образовательных систем. Проектирование ориентировано на установление связей между различными концепциями, направленными на целостное представление и построение профессионального образования, на осуществление интегративных процессов в профессиональном образовании, развитие гуманистической, духовно-нравственной, культурно-творческой ориентации личности рабочего и специалиста, способного овладеть профессиональной и культурной деятельностью. В этом смысле ориентироваться нужно на опыт стран с динамично развивающейся системой образования, или на мировых стран-лидеров в предоставлении и обеспечении образовательных услуг.

Адаптированность системы образования и профессиональной подготовки к динамическим изменениям конъюнктуры спроса и предложения на мировых рынках труда, обеспечения подготовки рабочей силы, профессионально-квалификационные параметры которые отвечают потребностям социально-экономического развития общества, выступают как определяющие факторы конкурентоспособности человеческих ресурсов. В условиях формирования инновационного общества функциональными особенностями образования выступает не только способность предоставлять тем, кто учится, накопленный в предыдущие года объем знаний и навыков, но и повышать способность к восприятию и использованию на практике новых научных идей, технических инструментов и методов производства, формировать у работников новаторские способности, инициативу и предприимчивость.

Для большинства стран с высоким уровнем конкурентоспособности национальных экономик характерным становится переход от экстенсивного использования человеческих ресурсов с низким уровнем базовой профессиональной подготовки к интенсивному использованию высококвалифицированной рабочей силы, более гибкой в сфере принятия решений и процессе адаптации к новым технологиям. Закономерным для высокотехнологических секторов экономики становится преобладание тенденции к увеличению объема спроса на высококвалифицированных специалистов-универсалов, которые имеют не только специализированную профессиональную подготовку, но и успешно овладевают навыками предпринимательской и управленческой деятельности.

Оценивая рейтинговые позиции Украины относительно качества учебных заведений по профессиональной подготовке, можно сделать выводы относительно сохранения значительного отставания Украины от стран-лидеров инновационного развития, однако за последние годы были приложены усилия для улучшения этого положения. Сегодня Украина занимает 45 место в мировом рейтинге стран по качеству образовательной системы (табл.1), но при этом по степени подготовки кадров находится на 110 месте из 133 стран мира (табл.2).